

Magdalena Zajączkowska

**BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE (UNII EUROPEJSKIEJ).
STUDIUM TEORETYCZNE**

Wprowadzenie

Integracja europejska była początkowo oparta na aspektach gospodarczych. Wraz z jej rozwojem wzrastało znaczenie aspektów pozagospodarczych, w tym zagwarantowania bezpieczeństwa energetycznego. W zależności od sytuacji międzynarodowej, kierunki podejmowanych działań były różnorodne. Wystąpienie pierwszego i drugiego kryzysu naftowego spowodowało konieczność zagwarantowania bezpieczeństwa dostaw ropy naftowej oraz poszukiwania innych tanich źródeł energii. Konflikty pomiędzy Rosją i Ukrainą unaoczyły konieczność debaty na temat bezpieczeństwa importu gazu. Natomiast awaria reaktorów w Czarnobylu, a następnie w Fukushima wywołały debatę na temat bezpieczeństwa elektrowni jądrowych. Bezpieczeństwo energetyczne stało się więc ważnym składnikiem polityki bezpieczeństwa realizowanej przez państwa członkowskie i Unię Europejską. Obecnie podejmowane przez Unię Europejską działania mają przede wszystkim na celu zagwarantowanie bezpieczeństwa energetycznego przez bezpieczeństwo dostaw, wzrost konkurencyjności oraz zrównoważony rozwój, co zostało sprecyzowane w tzw. pakiecie klimatyczno-energetycznym, a następnie w strategii Europa 2020.

Pakiem klimatyczno-energetycznym nazywamy zbiór w sumie sześciu aktów przyjętych przez Komisję Europejską w 2007 i 2008 r. Z najważniejszych

należy wymienić przyjęty w 2007 r. przez Komisję Europejską dokument Europejska polityka energetyczna, w którym przedstawiono strategiczne cele europejskiej polityki energetycznej (pakiet 3 x 20%)¹:

- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych przynajmniej o 20% do 2020 r. w porównaniu do roku bazowego 1990 i zmniejszenie o 30% emisji gazów cieplarnianych do 2020 r. w UE w przypadku, gdyby uzyskano światowe porozumienie odnośnie do redukcji emisji gazów cieplarnianych,
- zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w zużyciu energii końcowej do 20% (w sektorze energii elektrycznej, ciepłownictwa i transportu) do 2020 r., w tym do 10% – udziału biopaliw w zużyciu paliw,
- zwiększenie efektywności wykorzystania energii o 20% do 2020 r. w porównaniu do prognozy zapotrzebowania na paliwa i energię.

Pomimo tego, że bezpieczeństwo energetyczne jest jednym z ważniejszych celów polityki energetycznej, brakuje w literaturze przedmiotu powszechnie przyjętej definicji tego zjawiska. Jest to pojęcie interdyscyplinarne, będące przedmiotem zainteresowania politologów, socjologów, prawników czy ekonomistów. Stąd celem niniejszego artykułu jest próba przedstawienia istoty bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej. W opinii autorki próba stworzenia zrębów wiedzy teoretycznej na temat bezpieczeństwa energetycznego umożliwi wyjaśnienie istoty składających się na nie zjawisk i procesów. Tak zarysowane rozważania teoretyczne mogą być podstawą świadomego i odpowiedzialnego kształtowania polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej.

Mając na uwadze powyższy cel oraz postawione zadania badawcze, rozważania zostały podzielone na dwie zasadnicze części. Na początku przedstawiono wybrane definicje bezpieczeństwa celem odniesienia ich kontekstu do rozważań na temat bezpieczeństwa energetycznego. W oparciu o zagadnienia teoretyczne sformułowano potencjalne zagrożenia dla bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej, przyjmując je jako sytuacje kształtujące politykę klimatyczno-energetyczną Unii Europejskiej.

Definiowanie bezpieczeństwa energetycznego

Katalog definicji bezpieczeństwa energetycznego przedstawianych w literaturze przedmiotu jest szeroki. Dotychczas nie wypracowano jednolitego stanowiska w tym zakresie, a wielość rozpatrywanych zagadnień, ujęć, elementów i opinii w ramach toczącej się debaty prowadzi do wniosku, że w najbliższej przyszłości debata ta nie zakończy się i będzie trwała do czasu kiedy bezpieczeństwo energetyczne przestanie być priorytetem dla państw, organizacji czy w wymiarze globalnym.

¹ Komisja Europejska, *Europejska polityka energetyczna*, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0001&from=EN> [dostęp: 15.03.2016].

Próba przedstawienia pełnej definicji bezpieczeństwa energetycznego – w celu zbliżenia różnych stanowisk – powinna być więc poprzedzona zdefiniowaniem terminu „bezpieczeństwo”. Wywodzi się on od wyrazów „bez pieczy”, czyli bez obrony, bez troski. Pokrewne łacińskie określenie „securitas” pochodzi od „sine cura”, co również oznacza „bez troski”. Jest to więc sytuacja niepowodująca zagrożenia; stan spokoju, zabezpieczenia i pewności, że nic nie zagraża². Stąd bezpieczeństwo było tradycyjnie rozumiane jako brak konieczności poświęcania jakiegokolwiek zjawisku czy osobie uwagi, oraz brak przed nim obawy. Obecnie coraz częściej taka definicja uzupełniana jest o działania obejmujące zarówno zapobieganie zagrożeniom, jak i kreowanie przez dany podmiot zdolności ku temu oraz minimalizowanie zagrożeń poprzez oddziaływanie na inne podmioty³.

Należy jednakże podkreślić, że w literaturze przedmiotu bezpieczeństwo definiowane jest w różny sposób. Poczynając od definicji najbardziej ogólnych, bezpieczeństwo jest rozumiane jako „synonim braku zagrożeń, ochrona przed zagrożeniami lub wreszcie jako pewność, będąca wynikiem niewystępowania zagrożeń i/lub skutecznych działań w celu zapobiegania im lub ich usunięcia”⁴. W ten sposób bezpieczeństwo jest definiowane negatywnie, jako „sytuacja, w której pewne zjawiska (zagrożenia) nie pojawiają się, a jeśli się pojawią, zostaną przewyżczone”⁵. Często uznaje się takie rozumienie za niewystarczające, co prowadzi do sformułowania definicji pozytywnej, czyli rozumie się bezpieczeństwo jako „zdolność (pewność) uniknięcia czy przeciwstawienia się zagrożeniom, czy też jako kreowanie przez jakiś podmiot takiej zdolności”⁶. Słuszna jest w związku z tym zmiana kierunku definiowania pojęcia bezpieczeństwa i przeniesienia nacisku z definicji negatywnych na definicje pozytywne, które kładą nacisk na „aktywne kształtowanie bezpieczeństwa jako pewności przetrwania i rozwoju”⁷.

Z punktu widzenia dalszych rozważań, słuszne wydaje się ujęcie bezpieczeństwa jako wielowymiarowego stanu, w którym interesy danego podmiotu nie są zagrożone, oraz aktywnych, wielorakich działań na rzecz zapewnienia takiego stanu⁸. W odniesieniu do państwa bezpieczeństwo oznacza więc sytuację, w której nie występuje niebezpieczeństwo militarne, ryzyko ekonomiczne czy zagrożenie

² W. Doroszewski, *Słownik języka polskiego*, t. 1: A–Ć, Warszawa 1958, s. 443.

³ P. Turczyński, *Bezpieczeństwo europejskie. Systemy, instytucje, funkcjonowanie*, Wrocław 2010, s. 15.

⁴ R. Zięba, *Wprowadzenie. Pozimnowojenny paradygmat bezpieczeństwa międzynarodowego*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, red. R. Zięba, Warszawa 2008, s. 15.

⁵ P. Turczyński, *op. cit.*, s. 15.

⁶ *Ibidem*.

⁷ J. Barcik, *Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony. Aspekty prawne i polityczne*, Bydgoszcz 2008, s. 17; szerzej nt. ujęcia negatywnego i pozytywnego: M. Rewizorski, R. Rosicki, W. Ostant, *Wybrane aspekty bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej*, Warszawa 2013, s. 54–58.

⁸ J. Barcik, *op. cit.*, s. 20.

polityczne. Tak szerokie ujęcie bezpieczeństwa zakłada utrzymanie odpowiednich warunków do prawidłowego rozwoju państwa⁹.

Próba zdefiniowania bezpieczeństwa energetycznego oraz umiejscowienia tego pojęcia w naukach społeczno-ekonomicznych prowadzi do posłużenia się przyjętym powszechnie w literaturze podziałem, uwzględniającym pięć wymiarów bezpieczeństwa:

- polityczny, związany z politycznym uwarunkowaniem stosunków międzynarodowych,
- gospodarczy, dotyczący zwłaszcza bezpieczeństwa energetycznego,
- społeczny, określany jako zdolność do utrzymania swych podstawowych atrybutów, np. kultury, języka, religii,
- wojskowy, obejmujący kwestie militarne,
- ekologiczny, opierający swoje założenia na potencjalnie destruktywnym wpływie degradacji środowiska na bezpieczeństwo ludności¹⁰.

Na ujęcie bezpieczeństwa w wymiarze politycznym nakłada się wymiar określany również jako podmiotowy i odnoszący się do uczestników stosunków międzynarodowych – takich jak jednostki, grupy społeczne czy narody. W związku z tym wyróżnia się bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe. Bezpieczeństwo w wymiarze społecznym zaliczane jest również do bezpieczeństwa społeczno-kulturowego i określane jest w wymiarze przedmiotowym. Zakłada ono stabilność kulturową i bezpieczeństwo ekologiczne¹¹. Z punktu widzenia prowadzonych rozważań szczególnie istotny jest wymiar gospodarczy, uwzględniający konieczność zagwarantowania bezpieczeństwa energetycznego, oraz wymiar ekologiczny, charakteryzujący się dążeniem do zagwarantowania ochrony środowiska oraz likwidacji bądź zmniejszenia zagrożeń spowodowanych przez potencjalne skażenia.

Z uwagi na rosnącą rolę i znaczenie energii w systemach gospodarczych poszczególnych państw, konieczność zagwarantowania bezpieczeństwa energetycznego jest coraz częściej rozpatrywana jako element bezpieczeństwa gospodarczego państwa, zwanego również bezpieczeństwem ekonomicznym, a przez to – bezpieczeństwem narodowego.

Bezpieczeństwo ekonomiczne jest gwarantem prawidłowego przebiegu procesów gospodarczych w państwie. To stan, w którym gospodarka może rozwijać się prawidłowo, generować zyski, zwiększać oszczędności czy minimalizować zagrożenia zewnętrzne przyczyniające się do zakłócenia prawidłowego działania gospodarki¹². Jest to także możliwość ciągłego rozwoju gospodarki państwa oraz

⁹ R. Riedel, *Supranacjonalizacja bezpieczeństwa energetycznego w Europie. Podejścia teoretyczne*, Centrum Europejskie Natolin, Warszawa 2010, s. 13 (Zeszyty CEN, z. 40).

¹⁰ J. Barcik, *op. cit.*, s. 20.

¹¹ M. Rewizorski, R. Rosicki, W. Ostant, *op. cit.*, s. 37–48.

¹² K.M. Książkowski, *Ekonomiczne zagrożenia bezpieczeństwa państw. Metody i środki przeciwdziałania*, Warszawa 2004, s. 16.

jego wszystkich instrumentów przy zachowaniu wysokiego poziomu życia ludności oraz należytego miejsca na arenie międzynarodowej¹³.

Częścią bezpieczeństwa ekonomicznego jest bezpieczeństwo surowcowe, które oznacza potencjał gospodarczy państwa do zagwarantowania dostępności surowców ze źródeł krajowych i zagranicznych w ilościach pożądanых przez społeczeństwo przy możliwym przeciwstawieniu się presji zewnętrznej – oraz niezakłócony wzrost gospodarki krajowej¹⁴.

Problematyka bezpieczeństwa energetycznego oraz próby jego zdefiniowania były podejmowane po II wojnie światowej – jako odpowiedź na trudną sytuację gospodarczą państw europejskich, problemy z importem surowców energetycznych na skutek wystąpienia kryzysów naftowych czy chęć wyrównywania poziomu rozwoju gospodarczego między państwami¹⁵. Współcześnie zainteresowanie problematyką bezpieczeństwa energetycznego jest powszechne, co ściśle pokrywa się z problemami na rynkach surowcowych, związanymi ze znacznymi zmianami cen surowców energetycznych na rynkach światowych.

Podstawowym podziałem w rozumieniu miejsca energetyki w polityce współczesnych państw jest wyodrębnienie podejścia ekonomicznego oraz podejścia polityczno-strategicznego (geopolitycznego). Ekonomisci uważają, że bezpieczeństwo energetyczne jako takie jest mitem i ewentualne zagrożenia są związane z brakiem paliw i zakłóceniami dostaw. Traktują rynek jako głównego regulatora tych kwestii. Z kolei analitycy polityki zagranicznej stwierdzili, że bezpieczeństwo energetyczne jest składnikiem bezpieczeństwa narodowego i powinno być studiowane zarówno pod kątem politycznym, jak i ekonomicznym¹⁶.

Posługując się najprostszą definicją bezpieczeństwa, bezpieczeństwo energetyczne można określić jako stan, w którym nie ma zagrożeń dla dostaw energii¹⁷. Jest to definicja uniwersalna, ponieważ dotyczy znacznej grupy zagrożeń, które mogą destabilizować politykę (w tym politykę energetyczną) czy gospodarkę kraju.

Inna definicja ujmuje bezpieczeństwo energetyczne jako „dynamiczny proces, w którym ważną rolę odgrywają trendy globalne i regionalne oraz określone

¹³ R. Zięba, *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego: koncepcje – struktury – funkcjonowanie*, Warszawa 2004, s. 31.

¹⁴ J. Marczak, K. Gąsiorek, *Założenia polityki i strategii bezpieczeństwa narodowego*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku*, red. J. Flis, R. Jakubczak, Warszawa 2006, s. 386.

¹⁵ Szerzej: P. Bożyk, H. Nyga-Łukaszewska, *Pojęcie i miary bezpieczeństwa energetycznego*, [w:] *Bezpieczeństwo energetyczne Polski w ujęciu autonomicznym i zintegrowanym z Unią Europejską*, red. P. Bożyk, Warszawa 2013, s. 9–10; M. Rewizorski, R. Rosicki, W. Ostant, *op. cit.*, s. 58–66.

¹⁶ M. Kaczmarek, *Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej*, Warszawa 2010, s. 13.

¹⁷ K. Żukrowska, *Pojęcie bezpieczeństwa i jego ewolucja*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Teoria i praktyka*, red. K. Żukrowska i M. Grącik, Warszawa 2006, s. 21–22.

działania z zakresu polityki energetycznej”¹⁸. Stąd bezpieczeństwo energetyczne może być definiowane jako zagwarantowanie ciągłości podaży energii w odpowiedzi na zgłaszany na nią popyt¹⁹. Ponadto pojęcie bezpieczeństwa energetycznego musi być rozpatrywane w kontekście polityki trwałego rozwoju, czynników ekonomicznych, rozwoju rynków energetycznych czy społeczno-ekonomicznych zmian w transporcie i technologiach informatycznych²⁰.

Zawarta w polskim prawie definicja bezpieczeństwa energetycznego określa je jako „stan gospodarki, umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska”²¹. W Ustawie o zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku państwowym, bezpieczeństwo energetyczne jest określane jako bezpieczeństwo surowcowo-paliwowe. Jest to sytuacja, w której aktualne zapotrzebowanie na surowce energetyczne jest zaspokajane w odpowiednim czasie, po odpowiedniej cenie oraz przy zachowaniu odpowiedniej jakości surowców²². Obie definicje zawierają trzy aspekty: ekologiczny, geopolityczny oraz ekonomiczny, które są wspólne dla unijnych definicji bezpieczeństwa energetycznego. Ustawodawca zwraca także uwagę na takie kwestie jak usprawnienie pozyskiwania energii oraz jej oszczędzanie dzięki nowym, wydajniejszym technologiom. Natomiast nie ujęto w nich samowystarczalności oraz suwerenności politycznej²³.

Istnieją również definicje bezpieczeństwa energetycznego określające je jako „wielokierunkową działalność (politykę) państwa i przedsiębiorstw w wymiarze globalnym i regionalnym, mającą na celu zapewnienie krajowej gospodarce odpowiednich ilości surowców energetycznych, głównie ropy i gazu”²⁴.

Przegląd literatury przedmiotu pozwala na podzielenie stanowisk autorów i przedstawionych definicji bezpieczeństwa energetycznego na trzy grupy. Pierwsza grupa ujmuje bezpieczeństwo energetyczne jako pewien stan gospodarki,

¹⁸ K. Pronińska, *Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansowego*, [w:] *Bezpieczeństwo ekonomiczne w perspektywie politologicznej – wybrane problemy*, red. K.M. Książkowski i K. Pronińska, Warszawa 2012, s. 10.

¹⁹ Ch. Winzer, *Conceptualizing Energy Security*, „Energy Policy” 2012, nr 46, s. 36.

²⁰ P. Czerpak, *Bezpieczeństwo energetyczne* [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe...*, s. 122.

²¹ Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r., Prawo energetyczne, Dz.U. nr 54, poz. 348, z późn. zm., <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970540348> [dostęp: 15.06.2016].

²² Ustawa z dnia 17 lutego 2007 r., O zapasach ropy naftowej, produktów naftowych i gazu ziemnego oraz zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa paliwowego państwa i zakłóceń na rynku naftowym. Dz.U. nr 52, poz. 343, z późn. zm., <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20070520343> [dostęp: 15.06.2016].

²³ J. Ciborski, *Bezpieczeństwo energetyczne*, [w:] *Energia w czasach kryzysu*, red. K. Kuciński, Warszawa 2006, s. 128.

²⁴ A. Chmielewski, *Bezpieczeństwo energetyczne państwa. Geopolityczne uwarunkowania*, Warszawa 2009, s. 10.

druga – jako dynamiczny proces, a trzecia rozpatruje to pojęcie w kontekście polityki podmiotów gospodarczych działających w szeroko rozumianym sektorze energetycznym. Należy jednak podkreślić, że wiele elementów prezentowanych definicji jest wspólnych. Słuszny jest również wniosek, że o bezpieczeństwie energetycznym decydują zmieniające się okoliczności faktyczne²⁵. W połączeniu z indywidualnym podejściem wielu autorów w definiowaniu tego pojęcia, nie jest możliwe określenie, czy w danym stanie faktycznym mamy do czynienia z optymalnym stanem bezpieczeństwa energetycznego, czy nie. Ponadto, z uwagi na zachodzące globalne procesy gospodarcze oraz liczną grupę determinant kształtujących bezpieczeństwo energetyczne, na znaczeniu zyskują podejścia traktujące to zjawisko jako dynamiczny proces oraz w kontekście polityki prowadzonej przez podmioty gospodarcze. W opinii autorki te dwa ujęcia powinny być rozwijane.

Zagrożenia dla bezpieczeństwa energetycznego (Unii Europejskiej)

W literaturze przedmiotu wyróżnia się przede wszystkim fizyczne oraz ekonomiczne zagrożenia dla bezpieczeństwa energetycznego²⁶:

- fizyczne, np. krótkoterminowe lub nawet trwałe przerwy w dostawach energii z jednego źródła lub jednego regionu,
- ekonomiczne, np. zależność od cen energii,
- inne, np. wysokie wymogi związane z ochroną środowiska, które wpływają na produkcję, zużycie i dostawy ropy.

Obok zagrożeń fizycznych, ekonomicznych oraz środowiskowych dla bezpieczeństwa energetycznego, należy wymienić zagrożenia polityczne, wynikające ze globalnej sytuacji międzynarodowej oraz z utraty wpływu państwa na infrastrukturę przesyłu i dystrybucji energii.

Bardziej szczegółowy podział zagrożeń dla bezpieczeństwa energetycznego, ale wpisujący się w powyższe ramy, uwzględnia dodatkowo następujące sytuacje²⁷:

- zagrożenia atakiem cyberterrorystycznym dla funkcjonowania infrastruktury energetycznej,
- zagrożenia wynikające z wyczerpywania się zasobów nośników energii i zużycia mocy wytwórczych elektrowni oraz stanu infrastruktury wydobywczej i przesyłowej.

²⁵ I. Przybojewska, *Próba definicji bezpieczeństwa energetycznego*, [w:] *Bezpieczeństwo energetyczne. Rynki surowców i energii. Energetyka w czasach politycznej niestabilności*, red. P. Kwiatkiewicz i R. Szczerbowski, Poznań 2015, s. 224.

²⁶ P. Czerpak, *Bezpieczeństwo energetyczne*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe...*, s. 122.

²⁷ P. Soroka, *Bezpieczeństwo energetyczne: między teorią a praktyką*, Warszawa 2015, s. 46–49.

Na tym tle pojawiają się dodatkowe wyzwania będące następstwem efektu cieplarnianego czy wynikające z globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego²⁸.

Inny podział wyróżnia krótko- i długoterminowe zagrożenia i wyzwania dla bezpieczeństwa energetycznego²⁹. Krótkoterminowe związane są z funkcjonowaniem infrastruktury transportu przesyłowego i obejmują: braki dostaw spowodowane wypadkami, problemami politycznymi, atakami terrorystycznymi, warunkami pogodowymi lub awariami sieci. Długoterminowe obejmują natomiast ryzyko geologiczne (wyczerpywanie zasobów), ryzyko techniczne (problemy z systemami wydobywania i przesyłu, spowodowane niedoinwestowaniem i złym stanem technicznym), ryzyko ekonomiczne (wiążące się z różnicą między popytem a podażą, fluktuacje cen surowców energetycznych itp.), ryzyko geopolityczne (zawieszenie dostaw z przyczyn politycznych, wojny domowej), ryzyko środowiskowe (zanieczyszczenie środowiska przez działania w sferze energetyki, przyspieszenie zmian klimatycznych, wypadki).

Mając na uwadze powyższe rozważania teoretyczne, z perspektywy Unii Europejskiej szczególnie istotny jest podział zagrożeń na wewnętrzne oraz zewnętrzne. Do pierwszej grupy zaliczono: brak spójnej polityki energetycznej Unii Europejskiej i przez to brak mechanizmów solidarności między państwami członkowskimi oraz brak pełnej realizacji koncepcji jednolitego rynku wewnętrznego energii z powodu niedokończenia budowy unii energetycznej. Do zewnętrznych zagrożeń dla bezpieczeństwa energetycznego UE, mających swoje źródło w obecnej sytuacji energetycznej UE, zaliczono udział poszczególnych paliw w bilansie energetycznym oraz zależność od importu paliw. Struktura źródeł energii w Unii Europejskiej pozostawała niezmienna w ostatnich kilkunastu latach. Pomimo zmian zachodzących zwłaszcza w sektorze energetyki odnawialnej oraz jądrowej, unijny sektor energetyczny jest nadal w 48% zależny od paliw kopalnych, które są w większości importowane spoza UE. Geopolityczne problemy importu ropy i gazu stanowią więc zewnętrzne zagrożenie dla bezpieczeństwa energetycznego UE.

Podsumowanie

Analiza stanowisk, opinii i argumentów poszczególnych badaczy prowadzi do wniosku, że fundamentalną częścią większości definicji bezpieczeństwa energetycznego jest konieczność zapewnienia nieprzerwanych dostaw surowców energetycznych w odpowiednich ilościach i przy akceptowalnych dla odbiorców cenach, zapobieganie kryzysom energetycznym oraz eliminowanie potencjalnie negatywnego wpływu na środowisko naturalne. Stąd konieczny jest dalszy rozwój wiedzy teoretycznej dotyczącej bezpieczeństwa energetycznego, która

²⁸ *Ibidem*, s. 56–59.

²⁹ M. Kaczmarek, *op. cit.*, s. 18–19.

umożliwi wyjaśnienie istoty zjawisk i procesów składających się na to zjawisko. Ujęcie bezpieczeństwa jako wielowymiarowego stanu może stanowić podstawę teoretyczną dla zidentyfikowania zagrożeń dla bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej, co doprowadzi do świadomego kształtowania efektywnej polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej, realizującej wielorakie działania na rzecz jego zapewnienia.

Brak wiedzy uogólniającej problematykę bezpieczeństwa energetycznego, posługującej się jasno określonymi kategoriami i precyzyjnymi definicjami, ukazującymi mechanizmy, zasady i prawidłowości procesów i działań rozgrywających się w tej dziedzinie, stanowi kolejny wniosek płynący z przeprowadzonej analizy. Należy się więc zgodzić ze stanowiskiem, że „mimo wielości szkół myślenia bezpieczeństwo energetyczne stosunkowo rzadko analizowane jest w perspektywie teoretycznej”³⁰.

Dalszy rozwój polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej, której podstawowym elementem jest zagwarantowanie bezpieczeństwa energetycznego UE, powinien opierać się na konsekwentnej realizacji określonych już celów tejże polityki (3 x 20%). Nadal konieczne jest wspieranie zwiększania efektywności energetycznej w poszczególnych państwach członkowskich, zwiększanie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych oraz przeciwdziałanie negatywnym skutkom emisji gazów cieplarnianych z szeroko pojętej energetyki.

Nadal aktualny pozostaje postulat stworzenia w pierwszej kolejności wspólnej polityki gospodarczej Unii Europejskiej, która następnie stanie się podstawą dla pełnej realizacji unii energetycznej czy dalszego rozwoju wspólnej polityki klimatyczno-energetycznej UE. Racjonalne rozwiązania problemów związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej powinny być bowiem realizowane w ramach wspólnej polityki gospodarczej Unii Europejskiej.

Energy security (of the European Union). A theoretical study

Together with the development of European integration, the guarantee to ensure energy security of the European Communities has become increasingly important. It has become an important factor in the security policy implemented by member states and the European Union. An analysis of the evolution of the European Union energy policy and the current climate and energy package leads to the conclusion that the guarantee of energy security is a high priority for the short-term and long-term future. The article presents the nature of energy security based on the debate taking place in literature on the subject. Selected definitions of energy safety have been introduced as well as the determinants of energy security as a theory.

Key words: climate and energy policy, energy market, energy security, energy sources

³⁰ M. Rewizorski, R. Rosicki, W. Ostant, *op. cit.*, s. 72.

Bezpieczeństwo energetyczne (Unii Europejskiej). Studium teoretyczne

Wraz z rozwojem europejskiej integracji gospodarczej, zagwarantowanie bezpieczeństwa energetycznego Wspólnot Europejskich stawało się coraz bardziej istotnym zagadnieniem. Bezpieczeństwo energetyczne stało się podstawowym elementem polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej i jej państw członkowskich. Analiza ewolucji polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej oraz obowiązującego pakietu klimatycznego prowadzi do wniosku, że konieczność zagwarantowania bezpieczeństwa energetycznego jest jednym z ważniejszych celów w bliższej i dalszej przyszłości. W artykule podjęto próbę przedstawienia istoty bezpieczeństwa energetycznego na podstawie toczącej się w literaturze debaty. Przedstawiono wybrane definicje bezpieczeństwa energetycznego wraz z jego determinantami.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo energetyczne, polityka klimatyczno-energetyczna, rynek energii, źródła energii